

Innfører 16-års aldersgrense på energidrikk



Fra 1. januar blir det forbudt å selge energidrikk til barn og unge under 16 år. Regjeringen har lenge varslet en innskjerpning.

I første omgang vil utsalgsstedene få en muntlig advarsel dersom de selger til barn og unge under 16 år.

– Vil vi også foreslå et overtredelsesgebyr etter hvert dersom regelverket ikke følges, sier statsråden.

– Vi vet at et for høyt inntak av energidrikk fører til uro, søvnproblemer og konsentrasjonsvansker. Det kan også føre til skader på hjerte- og karsystemet og sentralnervesystemet, sier helseminister Jan Christian Vestre til NRK.

Helseministeren sier de prioriterer folkehelsen når de innfører en 16-års aldersgrense på kjøp og salg av energidrikk.

I vår sendte regjeringen ut et forslag på høring om å innføre aldersgrense på 16 år for å kjøpe energidrikk. De fleste av de nærmere 70 høringssvarene støttet regjeringens forslag, mens Legeforeningen, Tannlegeforeningen og Folkehelseinstituttet mente at man burde gå enda lenger og innføre en aldersgrense på 18 år.

Legeforeningen er skuffet over at regjeringen har valgt 16 års aldersgrense, sier leder av fagstyret Ståle Onsgård Sagabråten.

– Det er skuffende at regjeringen velger å se bort fra klare faglige råd og går for 16-årsgrense. Vi hadde forventet en mer ambisiøs folkehelsepolitikk fra regjeringen, som satte barn og unges helse først, i tråd med føre-var-prinsippet.

Men Vestre sier de står trygt i beslutningen.

– Det finnes argumenter for å sette aldersgrensen til 18 år. Men vi har gjort en

helhetlig vurdering, og vi mener at mange 16-åringer er modne nok til å kunne ta opplyste og gode valg. Derfor har vi satt grensa på 16 år, sier Vestre.

Direktør i Bryggeriforeningen, Erlend Vagnild Fuglum, mener det er unødvendig å innføre en aldersgrense på energidrikk nå.

– Vi er enige med Mattilsynet, som mener at en aldersgrense hverken er nødvendig eller forholdsmessig. Prinsipielt synes vi ikke at det ikke er riktig å innføre en aldersgrense på salg av energidrikk, sier han.

Tidligere i år vedtok regjeringen også å forby markedsføring av usunn mat og drikke overfor barn. Forbudet gjelder for godteri og brus, og også energidrikk.

Fuglum mener regjeringen burde ha hatt litt mer is i magen og ventet med å innføre en aldersgrense til man så effekten av den nye markedsføringsloven.

– Vi er ikke bekymra for salget, for vi ønsker ikke å selge til barn og unge. Men vi synes prinsipielt at det ikke er noen grunn til å behandle energidrikk annerledes enn andre produkter med koffein, sier han.

Selv de som bare drikker små mengder energidrikk i løpet av en dag, kan ha problemer med søvnen. Men – er det energidrikker sin skyld at vi ikke får sove?

De siste årene har salget av energidrikk nærmest eksplodert. I fjor ble det solgt 78 millioner liter energidrikk, opp syv prosent fra året før og en økning på 340 prosent på ti år, ifølge tall fra Bryggeriforeningen.

Nå får bransjen noen måneder på seg til å tilpasse seg det nye regelverket som trer i kraft etter nyttår.

Bekymret for unge forskeres «raske» lesing — Innsikt krever tid



Det er stor forskjell på hvordan unge forskere leste før og hvordan de leser nå, skriver

Khrono. Publiseringsspress er medvirkende årsak. Forskning viser at unge forskere leser for å publisere og man kan ta en doktorgrad i dag uten å ha lest en hel bok.

– De som kommer inn i akademien i dag skal bli fremtidens forskere. For å si det litt brutalt: Man kan ta en doktorgrad i dag uten å ha lest en hel bok. Det er klart det bekymrer meg, sier professor emeritus Terje Hillesund ved Universitetet i Stavanger (UiS).

Hillesund har forsket på hvordan unge forskere leser i arbeidet sitt. Forskningen hans viser at unge forskere i dag leser mer for å publisere, enn for læring. Det er en stor endring fra tidligere undersøkelser han har gjort.

«Forskerne beskriver en arbeidsform med en faglig lesing som er ytterst instrumentell og nært knyttet til skrivingen av egne tekster, det vil si til produksjon av artikler», skriver Hillesund i et debattinnlegg i Khrono.

Annen forskning på studenter viser at de sliter mer med å lese. Flere professorer har bekymret seg for den negative utviklingen av studenters leseferdigheter.

Terje Hillesund påpeker nå at også forskerne har endret lesevaner de siste årene.

Han undersøkte lesevanene til unge forskere i 30- og 40-årene i henholdsvis 2009 og 2022. I 2009 var forskerne veldig opptatt av å lese for å forstå og lære. I 2022 leste forskerne kort fortalt det som var relevant å bruke i sin egen tekst eller artikkel.

– De leter etter det de kan bruke i sin egen tekst, i sin egen artikkel. Ellers var det ikke så stor forskjell på selve lesingen, bortsett fra at forskerne i 2022 leste langt færre bøker og hadde færre utskrifter, sier Hillesund.

– Motivasjonen bak lesingen var i større grad: «Nå skal jeg skrive en artikkel, nå må jeg finne referanser eller passasjer jeg kan bruke i min tekst.»

Forskerne Hillesund intervjuet var ikke nødvendigvis fornøyd med denne situasjonen.

– De syntes det var galt, selv om de var stolte av sin evne til å forske, innhente data og omsette dette i artikler og forskningsresultater. Det er jo en viktig evne, men med et så hardt press følte de at det gikk utover mu-

ligheten til å sette seg ordentlig inn i et emne.

Det tar tid å lese grundig, sier Hillesund:

– Du kan ikke ha publiseringspress hengende over deg hele tiden hvis du skal lese i dybden. Forskerne var veldig klar over dette og hadde et ambivalent forhold til egen virksomhet.

Hillesund synes utviklingen er urovekende, særlig når kunstig intelligens kommer inn i bildet. Da kan det bli fristende å gjøre prosessene mye enklere, både søk, sammendrag og formuleringer, sier Hillesund.

– Å formulere en innsikt språklig krever hardt arbeid. Man må prøve seg fram, og man finner ikke alltid den rette formuleringen med en gang. Man må gå tilbake, bruke tid.

Hvis man lar kunstig intelligens gjøre denne jobben, ved å velge det statistisk mest sannsynlige, er det ikke sikkert innsikten blir formulert slik man ønsker:

– Det er ikke sikkert man i det hele tatt når fram til innsikten! Det er gjennom skrive- og lesingen, slik man gjør det selv i dag, at man får innsikt. Det er en måte å tenke på. Den prosessen hopper man over hvis man lar ChatGPT gjøre jobben, sier Hillesund.

Guro Nore Fløgstad, som er leder av Akademiet for yngre forskere, sier at forskningen til Hillesund beskriver et fenomen der mange faktorer drar i samme retning.

– Det ene er hvordan universitetssektoren har utviklet seg. Mange unge forskere har en hverdag preget av lite forskningstid og stort publiseringspress. Det andre er trolig mer fragmenterte lesevaner ellers i samfunnet, sier Fløgstad.

I tillegg har forskerrollen blitt mer spesialisert, slik at det ikke lenger er tid til store sveip i vitenskapen og litteraturen.

– Forskerhverdagen er i dag preget av mindre tid til fordypning enn tidligere. Selv i noen faste stillinger har man så lite som 20 til 30 prosent forskningstid. Det er lite når man skal publisere i et høyt tempo, sier Fløgstad.

Det er ofte de unge forskere som blir plassert i de mest undervisningsintensive løpene i starten, og det er ingen tvil om at

forskerhverdagen i dag kommer med et stort press på publisering:

– Vi vet at unge forskere jobber mye og hardt, for å kunne hevde seg og sannsynliggjøre videre ansettelser.

Terje Hillesund mener situasjonen henger sammen med en politisk utvikling med målstyring og publiseringspress, men også at den digitale teknologien i dag gjør det mulig å samle opp statistikk og bibliometri på en ny måte.

Det har også blitt en mer integrert del av tidsskriftenes presentasjon av seg selv.

– Hele tiden dukker det opp tall: Hvor mange siteringer forfatterne har, hvor mye artiklene er sitert. Impact er veldig synlig i det digitale tekstuniverset. De jeg intervjuet i 2009, snakket aldri om dette. Nå er det blitt mer og mer «fremst i panna» hos forskerne som skriver og leser, sier Hillesund.

I tillegg skriver mediene stadig om hvem som publiserer mest og om hvilken plassering universiteter får på internasjonale rangeringer. Hillesund mener forskerne rangeres etter kvantitative mål, heller enn kvalitative vurderinger.

– Alt dette er blitt en integrert del av forskningen, på en helt annen måte enn før. Det skaper et press. Forskerne jeg intervjuet visste at de måtte produsere for å få jobb og forskningsmidler, og de diskuterer seg imellom hvor høy siteringsfrekvens de har.

Bivirkningsgruppen går inn i NIOM



Fra 1. juli 2025 er Bivirkningsgruppen for odontologiske biomaterialer blitt en enhet under NIOM – Nordisk institutt for odontologiske materialer. Endringen styrker innsatsen for pasientsikkerhet, materialovervåking og kunnskapsdeling i tannhelsetjenesten – både i Norge og – på sikt – resten av Norden, heter det i en pressemelding fra NIOM.

– Dette gir oss et faglig løft og nye muligheter. Vi får tilgang til en større kompetanseplattform og tettere samarbeid med laboratorier og relevante forskningsmiljøer, sier Trine Lise Lundekvam Berge, fungerende leder for Bivirkningsgruppen..

Bivirkningsgruppen mottar og vurderer meldinger om bivirkninger fra dentale biomaterialer, og gir råd til tannhelsepersonell og pasienter ved mistanke om reaksjoner. Som en enhet under NIOM får gruppen tettere kobling til forskningsaktiviteter, moderne laboratorier og en bred nordisk kontaktflate.

– Organisasjonsendringen er et naturlig steg ettersom NIOM og Bivirkningsgruppen har mange felles mål og fokusområder. Ved å samle ressursene våre styrker og utvider vi nå vårt flerfaglige biomaterialmiljø ytterligere under en felles ledelse, noe som gjør NIOM til en unik organisasjon med stort nasjonalt, nordisk og internasjonalt potensial, sier NIOMs administrerende direktør, professor Per Vult von Steyern.

Overdragelsen kan også gi nye muligheter for nasjonalt samarbeid med tannhelsekompetansesentre, universiteter og myndigheter, samt for videre nordisk samordning gjennom nettverk og Nordisk ministerråd.

– Vi håper dette blir starten på en sterkere felles nordisk innsats for overvåking og vurdering av odontologiske biomaterialer, til nytte for både klinikere og beslutningstakere, sier Per Vult von Steyern.

**Klokka 0000
på utgivelsesdato**

www.tannlegetidende.no